

'אכילת לקקן צובע פה בשבת'

צביעה על ידי אוכל

ממתקים: חברת 'טעמן' משווקת לאחרונה סוכריות על מקל מסדרת הממתקים 'גוגלס' בשם 'לקקן צובע פה', בכמה צבעים. המיוחד בסוכריה זו שהיא צובעת את הפה והשפתיים של האוכל, וכך הילדים נהנים כיון שאחרי שאוכלים את הסוכריה הפה של כל ילד נצבע בצבע שונה.

כמו כן ישנם הרבה מאכלים הצובעים את הפה, אדם שאוכל ארטיק הרבה פעמים יכול להבחין בשינוי מראה הפה בגמר האכילה במיוחד בארטיק בצבע כחול, ובאמת אם האוכל חפץ לצבוע את פיו יהיה דינו כמו בלקקן הנדון בגיליון הנוכחי. והמיוחד בלקקן המדובר, שכך צורת אכילת הסוכריה שצובע את פיו של האוכל, ואפילו החברה מציינת בפירוש על גבי האריזה 'לקקן צובע פה'. בדומה לזה 'משחק הפופקורן', שמכניסים לתוככי הפופקורן 3 צבעים, ומחלקים חבילות הפופקורן בין המשתתפים במשחק, כאשר מבחוץ כל הפופקורן באותו צבע, אולם באכילת הפופקורן נצבע בפה האוכל כל אחד בצבע שונה, ולפי הצבעים מתחלקים לקבוצות.

בגיליון הנוכחי נלמד, האם מותר לאכול בשבת את הלקקן, כאשר המטרה שלו גם לצבוע את הפה והלשון ונהנה מהצביעה, האם יש בזה איסור 'צובע', משום שכך דרך אכילת הממתק ונחשב כדבר שדרכו לצבוע, ו'מתכוין לצבוע', או שאינו דרך צביעה אלא דרך לכלוך, ומה שהילדים משחקים בממתק באופן

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: האם מותר להשתמש ב'מגבונים לחים' בשבת, ומדוע? ומה הדין אם ייבשם היטב מערב שבת?

האם נחשב 'ניחא ליה' ו'מתכוין' להוציא את הנחלים שבתוך המגבון, בכדי לנקות היטב את גוף התינוק, או שלא ניחא ליה ואינו 'מתכוין' וממילא אפשר להקל לצורך קטן, גם צריך לברר האם יש הבדל בין 'מגבונים לחים' לממחטות לחות, והאם שייך לייצר 'מגבונים לחים' שיהיו מותרים לשימוש בשבת לפי כל הדעות?

הפולמוס גדול בספרי האחרונים, ונציין שני מאמרים חשובים שמצטטים הרבה מקורות: שיטת האוסרים - תשובת הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א, והג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א (ארחות שבת חלק א' עמוד ת"ב, קובץ היכלא חלק ז' עמוד קל"א). שיטת המתירים - תשובת הג"ר אשר זעליג וייס שליט"א (שו"ת מנחת אשר חלק א' סימן י"ד, חלק ב' סימן לג).

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשוט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

שם הזוכה בהגרלת גיליון 238 על סך 100 ₪

הבה"ח כמר יעקב לוי הי"ו
ישיבת 'משכן ישראל' ירושלים

המדור השבוע נתנם לעילוי נשמת ראש ישיבת מיר הגאון הגדול רבי נתן צבי פינקל ב"ר אליהו מאיר זצוק"ל נלב"ע י"א חשון תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

עמוד ההוראה איננו

יחד עם כל בית ישראל מתאבלים אנו מרה על סילוקו של פוסק הדור גאון ישראל ותפארתו מרן הגאון האדיר רבי שמריהו יוסף ניסים ב"ר נחום מאיר קרליץ זצוק"ל בעל ה'חוט שני' אשר זכינו ומאות מפסקיו הנפלאים מפארים את גיליונות 'עומק הפשוט' יהי רצון שיעמוד לנו למליץ יושר ויהיו שפתותיו דובבות בקבר ת.נ.צ.ב.ה.

הזכרונות הדין שאין איסור צביעה כאשר אין דרכו בכך. **היתר שלא כדרך:** לגבי האיסור להעביר סרק על פניה, כותב **המשנ"ב** (סימן שג ס"ק עט) **שבתוספתא** משמע שאסור אפילו כאשר אינה מתכוונת לצביעה, כיון שזה פסיק רישא, וביאר שדווקא באשה כיון שדרכה ליפות את עצמה בצביעת הפנים נראה כצובע, אבל איש שאין דרכו להתייפות, לא נקרא צובע, וכמבואר **בשו"ע** (סימן שכ סעיף כ) שמותר לאכול תותים ופירות הצובעים, למרות שצובע את הפנים והידיים בזמן האכילה.

והוסיף **בשער הציון** (ס"ק סה), גם לאשה מותר לאכול תותים ושאר פירות הצובעים, כי רק במה שדרכה לצבוע לנוי כגון סרק על פניה אסור, אבל באכילת תותים הפסיק רישא הוא רק לשפתיה, שבזה גם באשה אין דרך צביעתה בכך, ולא מצינו חילוק בפוסקים בהיתר אכילת תותים בין איש לאשה.

שש היתרים אחרים: **הגרא"ח נאה זצ"ל** (בספרו קצות השלחן סימן קמו אות ט בדי השלחן ס"ק יט) מסכים עם הדין של המשנ"ב ולא מוטעמיה, שמביא את הטעם של המשנ"ב שההיתר לאיש להעביר סרק על פניו הוא משום שאינו דרך צביעה, וחולק שלא זה טעם ההיתר, אלא משום שדבר שאין דרכו כלל לצבוע מותר לצובעו אפילו בכוונה, כמבואר **בשו"ע הרב** (קונטרס אחרון סימן שב) וכן מבואר ביראים השלם דלא נחשב צביעה כלל, אבל אשה דרכה לצבוע, וממילא כשהיא צובעת שפתיה נחשב מעשה צביעה, ואם כן היה צריך ליאסר.

ולכן מסיק ששה טעמים אחרים להתיר אכילת תותים באשה; א. שהרי האיסור בצביעת הגוף הוא רק מדרבנן, ולא גזרו באכילת תותים שהוא דרך לכלוך וקלקול. ב. גם לשיטות שצביעת הגוף אסור מדאורייתא, אכילת התותים הוא דרך אכילה ואינו מעין מלאכה. ג. שמקלקל מותר לצורך שבת. ד. לשיטת הערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר, ומותר לקנח ידיו במפה, כל שכן שמותר צביעת פניו. ה. גם לשיטת התוס' שפסיק רישא דלא ניחא ליה אסור מדרבנן, מתיר הערוך לקנח ידיו בבגד משום דרך לכלוך, ואכילת תותים הוא דרך לכלוך. ו. אכילת תותים הוא צביעה כלאחר יד שאסור מדרבנן, ובמקלקל מותר.

3. אכילה צובעת

והסתפק **הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני שבת חלק א עמוד קמח), לגבי נשים שדרכן לצבוע שפתותיהן, האם מותר להם לאכול מאכלים שצובעים את שפתותיהן, כיון שאצלם נחשב דרך צביעה. והוסיף שם בהערה, שאין להתיר מחמת שנצבע גם קצת מפניה. והנה הספק של החוט שני הוא רק לטעם ההיתר של המשנ"ב, שתלוי בדרך צביעה. אבל לטעם ההיתר של הקצות השלחן, משום שהוא דרך אכילה ואינו בכלל מלאכת צובע כלל, אם כן גם נשים מותרות לאכול מאכל הצובע, כיון שהוא

של צביעת הפה אינו בכלל תורת צביעה. נידון נוסף, האם יש הבדל בין איש לאשה בדין צובע באמצעות ממתקים.

גם אם נניח שיש איסור צביעה כשהוא מתכוון, ודאי שאין הלקקן מוקצה, כיון שיכול ליתנו לתינוק קטן שאינו מבין את המשחק שבצביעה, או איש גדול שאינו רוצה את הצבע, וכן יכול למצוץ קצת שאינו צובע.

1. צובע באדם

כותב: שנינו **במשנה** (שבת דף קד:), ונפסק **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק יא הלכה טז), הובא **במשנ"ב** (סימן שמ ס"ק כב), הכותב על בשרו חייב, אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור.

צובע: עוד מבואר **בגמ'** (שבת דף צה.) ונפסק **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק כב הלכה כג) **ובשו"ע** (סימן שג סעיף כה), אשה לא תעביר סרק על פניה, מפני שצובעת. ומפרש **רש"י**, שהכוונה לצבע אדום שמורחת על הפנים. ומבואר **בראשונים** שהאיסור משום מלאכת צובע. ונחלקו **הראשונים** האם האיסור לצבוע את גוף האדם הוא מהתורה או מדרבנן, הכרעת **המגן אברהם** (סימן שג ס"ק יט) **והמשנ"ב** (ס"ק עט) שהאיסור הוא רק מדרבנן. **ובאליה רבה** (סימן שג ס"ק מ), הובא **בביאור הלכה** (סימן שג סעיף כה ד"ה משום), ציטט גם את שיטת הראשונים שהאיסור הוא מדאורייתא.

2. צביעה שלא כדרך

חשש צובע: דעת **היראים** (סימן רעד) ומובא **באור זרוע** (הלכות שבת סימן סג ס"ק ה) לגבי אדם שיורד לו דם מהחתך שבאצבע, יזהר שלא ינגב בבגד אצבעו מפני חשש צובע, כי אפילו שהוא מקלקל ו'כל המקלקלין פטורין', מכל מקום אסור מדרבנן, אבל אין חשש בצביעת הפה והידיים, שאין איסור צביעה כשאינו כדרך צביעה כי אינו נחשב צובע כלל. ומה שאסור לאשה להעביר סרק על פניה משום איסור צובע, היינו משום שדרך האשה בכך ולכן נחשב צביעה.

בספר הזכרונות (דף נג), הובא **בכנסת הגדולה** (הגהות בית יוסף סימן שכ אות ג) תמה על דברי היראים, מדוע אסר רק שהדם יצבע את הבגד, ולא אסר שהדם יצבע את הידיים עצמם, ומה ההבדל בין היד לבגד, והרי גדרי צביעה וכתובה שוים ונלמדים זה מזה, ובכתיבה שנינו הכותב על בשרו חייב.

השולחן ערוך (סימן שכ סעיף כ) מביא את דברי **היראים** שהאוכל תותים או שאר פירות הצובעים, צריך לזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה, משום צובע. אבל מותר לצבוע את הפת על ידי משקה הפירות, כיון שאין צביעה באוכלין. (כלומר; הדין של 'אין צביעה באוכלין' פירושו שמותר לצבוע את האוכל, אבל ודאי שיש איסור לצבוע דבר אחר על ידי אוכל).

מוסיף **המגן אברהם** (ס"ק כה) בשם **ר"א ממיץ**, הביאו **המשנ"ב** (ס"ק נח), שלגבי הפנים והידיים אין איסור בכך שהם נצבעות, שאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע, ומה שאסר **השו"ע** (סימן שג סעיף כה) לאשה להעביר בשבת סרק על פניה משום צובע, היינו משום שאשה דרכה בכך. ומסיים **המגן אברהם**, שמשמע מספר **כנסת הגדולה** שנעלמה ממנו ומספר

מדור שו"ת

תשובה על שאלה שנשאלה השבוע ב'בית הוראה הילכתא'

שאלה: אכלתי בחתונה, ויצאתי מחוץ לאולם לטלפון, האם צריך לברך שוב ברכה ראשונה?

תשובה: אם ישב עם מקצת חברים, והם נשארו במקום והוא חזר אליהם, גם כשאכל 'שהכל' אינו צריך לברך שנית, כמש"כ במשנ"ב סימן קעח סקל"א ע"ש. (אמנם הט"ז חולק אך ההלכה כנ"ל).

במידה ואכל לבד, תלוי הדבר אם אכל דברים שצריכים ברכה אחריהם במקומם (שזה 'המוציא' וכן 'מזונות' להכרעת המשנ"ב סימן קפג שעה"צ לט, ולגבי ז' מינים נח' הפוסקים), אין דין שינוי מקום לדעת הרמ"א ואינו צריך לברך שנית, (אך רק אם אכל כזית דאז מחויב בברכה), בשאר המאכלים אם יצא לגמרי משטח האולם חייב לברך שנית ברכה ראשונה. (קעח סעיף ב').

להערות לכותב התשובה ניתן לפנות למוקד הילכתא
02-5350535 שלוחה 1 - 1

שנהנה לשחק ולהתלכלך, ואין על תינוק שמלכלך את עצמו תורת צביעה כלל למרות שנהנה מהלכלוך והצבע, והרי הילד וכל סובביו מתייחסים לצבע הממתק כלכלוך הפה והשפתים דרך משחק ואינו בכלל ייפוי הגוף, ואינו דומה לאיסור של האשה לשים שרק על פניה, שדרכה להתייפות בכך ותורת צביעה עליה.

5. מחיקה

ניקוי צבע: ידוע החידוש של החיי אדם (חלק א כלל מ סעיף ח) אדם שנתפחמו ידיו משחרות קדרה וכיוצא בו בשבת, אם אין בו ממשות כי אם מראה שחור בלבד, או אפילו יש בו ממשות רק שהוא במיעוט היד, מותר ליטול ידיו, ובלבד שלא ינגבם, כי נחשב כמוחק, אלא ימתין שהידים יתיבשו מעצמם.

והנה בשו"ת מהרש"ם (חלק ח סימן נג) התיר למחוק כאשר אינו מתכוון משום שנחשב גזירה לגזירה, וכן מטעם שהוא לכלוך בעלמא אין איסור למוחקו. וכן דעת הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (שו"ת אבן ישראל חלק ח סימן לא), שהקשה על דברי החיי אדם, שהאיסור מדרבנן במוחק שלא על מנת לכתוב, הוא רק במקום המיועד לכתובה, אבל במקום שאינו מיועד לכתובה, מותר למחוק, ורק אם חושב לכתוב במקום המחוק, מחשיבו למקום כתיבה, אבל כשאינו חושב לכתוב שם מותר. ומסיק שמותר לרחוץ ידיו. וכן הורה הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (ארחות שבת פרק טז הערה פה) שמותר לרחוץ את ידיו.

דרך אכילה. וכן הורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א (אשיחה עמוד של"ד) - "אשה הרגילה בצביעת שפתיה צ"ע אם אוכלת תותים ונצבע גם שפתותיה האם מותרת האכילה זו בשבת. תשובה: מותרת". וכן נקט בארחות שבת (פרק חמשה עשר הערה פו), שגם אשה שדרכה לצבוע מותרת לאכול תותים שאין זה דרך צביעה.

והוסיף בזה הגר"י אבערלאנדער (קובץ אור ישראל ח"ב עמ' קס"ד) - "משא"כ השפתים גם כהיום אין דרך לצבוע מקצת וחלק מן השפתים רק צובעין כל השפתים, א"כ באכילת תותים ורימונים דלא הוי פסיק רישא שנצבעים כל השפתים ועל חלק מן השפתים אין דרך צביעה בכך, א"כ שפיר מותרים לאכול תותים ורימונים בשבת".

והורה הגר"ש אלישיב זצ"ל (הלכות שבת בשבת חלק ג עמוד רכב) שאם האיש מתכוין ונהנה בצביעת פיו אסור לאכול מאכל הצובע, וכן מבואר בספר ארחות שבת (פרק חמשה עשר הערה פו), שאם האוכל מתכוין לצביעה, אסור משום צובע. וגם לפי סברת הקצות השלחן שמצדד להתיר מצד שנחשב דרך אכילה, יתכן לאסור כאשר יש לאוכל תועלת והנאה בצביעה, וכוונתו לצביעה ואינו בכלל ההיתר של דרך אכילה. וכן נקט בפסקי תשובות (סימן שג הערה 80) שאם האשה נהנית מהצביעה, או כאשר הילד נהנה מצבע השלגון אסור.

איסור צובע באיש: כבר כתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק א סימן פ) לגבי סלסול השיער לילדים בשבת משום מלאכת בונה, למרות שהמשנה (שבת דף צד:) מזכירה רק נשים 'גודלת כוחלת פוקסת', וכן בשו"ע (סימן שג סעיף כה) כתוב אסור לאשה לקלוע שיערה, היינו משום שבזמננו היה הדרך כן רק בנשים, אך ודאי שבמקום שגם אנשים דרכם בכך גם באנשים אסור, ואין חילוק בזה בין אנשים לנשים.

ואם כן גם באיסור צובע למרות שאיסור צובע בגוף האדם הוזכר לגבי אשה ולא לגבי איש, היינו משום שבזמננו היה הדרך כן רק בנשים, אבל במקום שגם אנשים דרכם בכך גם באנשים אסור.

4. הכרעת מורי הוראה שליט"א

לקקן צובע פה: הוראת הגר"ח קנייבסקי שליט"א והגר"נ קופשיץ שליט"א והגר"ר יהושע רוזנברגר שליט"א והגר"מ ידלר שליט"א והגר"ר יחזקאל אלימלך כהן שליט"א ועוד מורי הוראה שליט"א, שאם הילד שאוכל את הסוכריה מתכוון לצבוע את פיו ושפתיו ונהנה מהצבע אסור, ואינו דומה להיתר אכילת תותים שאין דרך צביעה בכך ואינו מתכוון לצביעה, אבל בסוכריה הרי הילד מתכוון לצבוע את פיו, והילד לוקח בדוקא את הצבע המסוים, וחפץ שיהיה צבוע בצבע שבידיו, ורק אם אינו מתכוון לצבוע מותר, כמו שמותר לאכול תותים.

מאיך דעת אחד מחכמי ההוראה שליט"א שמותר לילד לאכול 'סוכריה צובע פה', אפילו כאשר מתכוין לצבוע את פיו ולשונו, משום שהצביעה הוא 'דרך לכלוך', כתינוק

עדכוני הלכה

'בית ההוראה - הילכתא'

מפעל 'הילכתא' חרט על דגלו לימוד והחדרת ההלכה בצייבור יראי ד'. רבני בית ההוראה 'הילכתא' נותנים מענה לשאלות הלכתיות, במוקד המענה הטלפוני, תוך ביאור מקורות וטעמי ההלכה לפרטיה. ניתן להתקשר לבית ההוראה בכל שעות היום, בקו תוכלו לקבל מענה לשאלות בכל תחומי ההלכה. פירוט השלוחות ב'קו בית ההוראה' לאחר הקשה על הספרה 1.

1. שאלות כלליות
2. הלכות שבת ומכשירי חשמל דיגטליים בשבת
3. חושן משפט ודיני ממונות
4. דיני לשון הרע ורכילות
5. כשרות משקאות חריפים
6. דיני העסקת עובדים זרים

02-535-0-535

סומלן לרישום את הטקסט בציור הנלווה לכתוב

מאידיך, מובא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הלכות שבת בשבת חלק ג סימן נח סעיף י) שצריך לחוש לדברי החיי אדם שיש חשש מוחק בניקוי הידים מצבע, ולכן אם מנקה בחוזק שהוא פסיק רישא יש לחוש לאיסור מוחק.

לפי דעות האוסרים לצבוע את הפה בלקקן משום איסור צובע, יש לברר מה הדין כאשר רוצה לנקות את שפתיו ולשונו מהצבע. ולכאורה לדעת המהרש"ם והגרי"י פ"ש והגרנ"ק מותר לנקות את פיו, ולדעת הגרי"ש אלישיב אסור כאשר הוא פסיק רישא.

מקורות: י"ש כח מיוחד לאחי המופלג הג"ר ראובן נתן

נטע לוי שליט"א בעמח"ס **נטע רענן** שעורר את הגדון הנפלא, ובירר דעת מורי ההוראה שליט"א ואף מסר על כך שיעור מיוחד ניתן להאזין לשיעור בקו 'הילכתא' 02-5377-085 שלוחה 1.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

1. **צובע באיש ובאשה:** אסור לאשה להעביר סרק על פניה מפני שהיא צובעת, ונחלקו הראשונים האם איסור צובע בגוף האדם הוא מהתורה או מדרבנן.
2. **צביעת פיו וידי:** שיטת היראים שהאיסור לצבוע את הפה והידיים הוא רק באשה שדרכה לצבוע, אבל באיש שאין דרכו לצבוע מותר לצבוע את פיו וידי. שיטת ספר הזכרונות שהאיסור הוא גם באיש שאין דרכו לצבוע.
3. **תותים:** כתב השער הציון שגם לאשה מותר לאכול תותים ופירות הצובעים, שאין דרכה לצבוע באופן כזה, ובקצות השולחן התיר מטעמים אחרים שהוא דרך לכלוך וקלקול וטעמים נוספים.
4. **והסתפק בחוט שני, בנשים שדרכם לצבוע השפתיים, האם אכילת תותים נחשבת להם דרך צביעה. ובארחות שבת נקט שגם אשה שדרכה לצבוע מותרת לאכול תותים שאין זה דרך צביעה.**
5. **לקקן צובע:** האוכל בשבת 'לקקן צובע פה', לרוב השיטות אם מתכוון לצביעה אסור ורק כאשר אינו מתכוין לצביעה מותר. ויש מתירים אפילו כאשר מתכוין לצביעה.
6. **ניקוי הפה:** מותר לנקות את פיו מהצבע של הלקקן ואין בכך משום איסור מוחק, ויש שציידו שאם מנקה בחוזק יש לחוש לאיסור מוחק על פי דברי החיי אדם.

נושא הגיליון הבא:

'פולמוס השימוש במגבונים לחים בשבת'

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'גדרים פלוס ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גליון שבועי

שיעורים וימי עיון

מוקד למענה הלכתי

בידורי הלכה אקטואליים

קו הילכתא

חוברות הדרכה

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

לקבלת הגליון במייל
5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...